Asiantuntijalausunto 27.3.2025
Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta
Nuorten luonto- ja ilmastoryhmä, NUOLI

Nuorten näkökulmia ekologisesti kestävään kehitykseen ja vuoden 2030 jälkeiseen aikaan

Ydinviestit

1. Kestävää tulevaisuutta tulee aina rakentaa tieteeseen perustavalla päätöksenteolla esimerkiksi metsienkäytön, ruokajärjestelmän ja ilmastotoimien saralla.

2. Kestävä tulevaisuus vaatii Suomessa energian ja luonnonvarojen käytön vähentämistä sekä siirtymistä ylikuluttavasta elämäntyylistä kiertotalouteen ja kunnioittavaan yhteiseloon muun luonnon kanssa.

Nuorten tilannekuva: Miltä vuoden 2030 jälkeinen aika näyttää Suomen nykyisillä toimilla suhteessa ekologisesti kestävään kehitykseen

Tasavallan presidentti Stubb sanoi Nuorten Tulevaisuushuippukokouksessa elokuussa 2024, että siinä kohtaa, kun faktoja aletaan kyseenalaistaa, ollaan demokratiassa heikoilla jäillä. Hän viittasi Yhdysvaltojen presidentinvaaleihin liittyviin tapahtumiin. Suomessakin on silti parantamisen varaa faktoihin perustuvassa päätöksenteossa.

Tällä hetkellä tieteen ja saamelaisten perinnetiedon haltijoiden viestejä sivuutetaan ja esimerkiksi vanhat metsät määritellään sen sijaan metsäteollisuuden intressien mukaan niin, että suojelualueita ei perusteta tarpeeksi. Talouskasvun ja energian sekä luonnonvarojen käytön irtikytkentään uskotaan päättäjistä yrityksiin ilman, että siihen on riittäviä tieteellisiä perusteita. Nykyteknologian valossa on aivan selvää, että ilmaston kuumentaminen ja luonnon tuhonta jatkuvat nyt ja vuoden 2030 jälkeen, jos taloutta pyritään nykyisellä tavalla kasvattamaan.

Maailman lämpeneminen kiihtyy ja keskilämpötilan nousu on nyt ylittänyt kuuluisan 1,5 asteen rajapyykin esiteolliseen aikaan verrattuna. Nuoret pitävät ilmastonmuutoksen hillitsemistä tärkeimpänä yhteiskunnallisena tavoitteena[1]. Uskomme tulevaisuuteen kuitenkin horjuu, eikä ääntämme kuulla tarpeeksi.[2]

[1] Sitra, 2023: Tulevaisuusbarometri 2023. Valtakunnallinen erillisraportti 15-24-vuotiaat.
[2] Nuorisobarometri 2024

Valtioneuvoston selonteko Agenda2030:n toimeenpanosta tunnistaa, että heikentyvä osaaminen, terveydentila ja eriarvoisuus haastavat suomalaisten kykyä osallistua yhteiskuntaan. Nämä ovat myös nuorten haasteita. Esimerkiksi mielenterveyden ongelmilla on yhteyksiä ympäristökriisiin, joka nykyennusteiden valossa lähinnä pahenee lähitulevaisuudessa. Jos joku kärsii ahdistuksesta, ei pidä vain katsoa mitä hänen sisällään tapahtuu, vaan mitä tapahtuu hänen ympärillään.

Tällä hetkellä ympäristöpolitiikasta puuttuvat hallituskaudet ylittävä johdonmukaisuus ja ylisukupolvinen vastuunkanto. Suomen nykyinen toiminta aiheuttaa nuorten tulevaisuuden sekä koko luonnon kannalta kestämätöntä ympäristökuormitusta kasvihuonekaasupäästöjen ja metsien hävittämisen muodossa sekä omassa maassa että ulkoistetusti muualla. Suomi kohdistaa yhä valtion tukia ympäristölle haitalliseen toimintaan, kuten lentämiseen tai eläintuotantoon. Tukia ei kohdistu riittävästi esimerkiksi uudistavan viljelyn tai vähäpäästöisen liikenteen ja lämmittämisen kehittämiseen. Suojelualueita perustetaan liian vähän, luonnonvarojen tai energian kulutusta ei vähennetä ja ympäristökasvatuksen tukia leikataan.

Vuoden 2030 jälkeen äärimmäiset yhteiskunnalliset riskit muuttuvat yhä todennäköisemmiksi ja varjostavat ihmisten elämää, jos niihin ei ole varauduttu. Euroopassa uhat kohdistuvat esimerkiksi vesi- ja ruokaturvaan, toimitusketjuihin, terveyteen, rannikkokaupunkeihin, totuttuihin sääolosuhteisiin ja ihmisoikeuksien toteutumiseen ilmastopakolaisuuden sekä konfliktien lisääntyessä. Nämä ovat seurausta itseään kiihdyttävistä muutoksista monissa elämällemme kriittisissä maapallon osissa, kuten jäätiköissä, merissä, ikiroudassa, sademetsissä ja havumetsissä, joiden muuttumisesta toisenlaiseksi on nähtävissä hälyttäviä merkkejä.[3] Tällaiset keikahdusprosessit voivat toteutua satojen tai tuhansien vuosien mittakaavassa, mutta niiden käynnistäminen tai estäminen riippuu päätöksistä, jotka teemme tässä ajassa. Päättäjillä on äärimmäisen suuri valta ja vastuu suhteessa nuoriin ja tuleviin sukupolviin sekä muuhun luontoon.

Ympäristökriisin torjuminen ja paremman elämän rakentaminen ei lopulta ole kiinni rahasta tai talousjärjestelmän säännöistä, koska ne kyllä taipuvat esimerkiksi EU:ssa tunnistettujen kriisitilanteiden, kuten sodan tai pandemian, edessä. On siis niin, että päättävissä asemissa olevat ihmiset eivät vieläkään ymmärrä ympäristökriisin seurauksia tai sitä, millaisia toimia tarvitsemme turvatun tulevaisuuden rakentamiseksi. On moninkertaisesti kustannustehokkaampaa tehdä päästövähennyksiä ja muita tehokkaita ilmastotoimia ennakoidusti, sillä hidastelu tarvittavissa toimissa sysää ekologista velkaa nuorten ja tulevien sukupolvien harteille ja vaikeuttaa merkittävästi ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Esitämme seuraavaksi vision hyvästä elämästä planeetan rajoissa. NUOLIn kokoama visio perustuu nuorten ilmasto- ja ympäristöhuippukokouksissa 2023 ja 2024 tuotettuihin nuorten julkilausumiin[4].

---

[3] Lenton ym. (2023.) The Global Tipping Points Report 2023. University of Exeter. Exeter, UK.
[4] Nuorten julkilausuma 2023, Nuorten julkilausuma 2024

Nuorten visio hyvästä elämästä vuoden 2030 jälkeisenä aikana

Hyvä elämä planeetan rajoissa (SDG 8, 9, 11 ja 12).

Kun rakennamme hyvää elämää planeetan rajoissa, siirrymme vuoden 2030 jälkeen ylikuluttavasta elämäntyylistä kiertotalouteen ja kunnioittavaan yhteiseloon muun luonnon kanssa. Hyvinvoinnin, onnellisuuden ja merkityksellisyyden kokemukset irtikytketään ylikulutuksesta ja kestämättömistä elämäntavoista. Talouskasvun sijaan tulee edistää kiertotaloutta ja kohtuusratkaisuja, joiden keskiössä ovat kaikille ihmisille riittävä elämänlaatu ja hyvinvointi sekä luonnon kantokyky. Talouskasvun tavoittelu itsessään toimii kehittyneissä maissa esteenä yhteisten ympäristötavoitteiden saavuttamiselle sekä globaalin oikeudenmukaisuuden edistämiselle.

Suomen ympäristöpolitiikan on perustuttava riippumattomaan tieteelliseen tietoon. Ilmastotiedon painoarvoa on kasvatettava päätöksenteossa kaikilla sektoreilla ymmärtäen ilmastoriskien kokonaisvaltainen vaikutus yhteiskuntamme perusrakenteisiin. Poliittisia päätöksiä on arvioitava ensisijaisesti ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin mukaan. Tätä varten tulee ottaa käyttöön hyvinvoinnin mittareita (esim. GPI ja HDI vrt. BKT), joissa hyvinvointikäsitys ei ole talouskeskeinen. Suomen valtion tulee vahvemmin ohjata omistamiaan yrityksiä kestävyyssiirtymään. Lainsäädännöllä on varmistettava, että esimerkiksi eläkelaitosten sijoitustoiminta on kestävää.

Kunnilla tulee olla vahva rooli ja riittävät resurssit sekä ympäristön hyvinvoinnin ylläpitämisessä että edistämisessä. Luontopohjaiset ratkaisut läpäisevät kaupunkisuunnittelua. Rakennusten purkamisen ja uusien rakentamisen sijaan vanhaa infrastruktuuria vaalitaan ja kunnostetaan uusiin tarkoituksiin. Kuntia tulee tukea ja kannustaa luomaan edellytyksiä kiertotalouden vauhdittamiseen esimerkiksi saavutettavamman kierrätys- ja jätehuoltojärjestelmän kehittämisen kautta.

Erilaisista taustoista tulevia nuoria tulee tukea ympäristöpoliittiseen päätöksentekoon osallistumisessa. Myös nuorten ympäristötoiminnalle on varmistettava taloudellinen tuki sekä riittävät hallinnolliset ja logistiset resurssit.

Ympäristökasvatuksesta, esimerkiksi kestäviin elämäntapoihin liittyen, tulee tehdä kokonaisvaltaista, ymmärrettävää ja jatkuvaa niin eri koulutusasteilla kuin työelämässä. Ekologista jälleenrakennusta edistetään tukemalla esimerkiksi pienyrittäjiä kaupunkien ulkopuolella, turvemaiden metsittämistä, polttamiseen perustuvan energia-alan työntekijöiden kouluttautumista uusiin tehtäviin sekä maanviljelijöiden koulutusta ja välineitä hiiltä sitovaan monilajiviljelyyn. Näin siirrytään pois luonnonvaroja ja fossiilisia polttoaineita kuluttavilta tuotannonaloilta.

Suomen ja suomalaisten päästöjä tulee tarkastella kaikessa päätöksenteossa kulutukseen perustuvan ekologisen jalanjäljen kautta, jotta luonnon tuhoamista ei ulkoisteta muihin maihin ja suomalaisten kulutuksen päästöt tulevat sisällytetyiksi päästölaskelmiin. Päästöjen ja ympäristöhaittojen ulkoistamiseen tulee puuttua.

Yritykset eivät voi saastuttaa myöskään Suomen tai EU:n ulkopuolella. Tuontituotteiden ja kuljetuksen ilmastovaikutukset tulee huomioida tulleissa ja verotuksessa kokonaiskestävyyden näkökulmasta.

Läpinäkyvän tuotannon ja kestävän kuluttamisen tulee olla keskiössä. Kuluttajan on voitava luottaa siihen, että valtion toimet edistävät kestävää tuotantoa ja helpottavat kestävää kulutusta. Verotusjärjestelmän on tuettava kestäviä tuotantotapoja. Helposti tulkittavilla, läpinäkyvillä standardeilla on tuotava esiin luotettavaa tietoa tuotteiden ja palveluiden ympäristöjalanjäljestä. Kannustimia ympäristöystävälliselle kuluttamiselle tulee ottaa käyttöön. Uutena ostamisen tulee olla vähemmän houkuttelevaa kuin käytettynä ostamisen ja vanhan korjaamisen. Sekä uutena että käytettynä ostamisen tulee olla helpointa ensisijaisesti lähituottajilta. Verotusta on muutettava esimerkiksi ympäristöjalanjälkiveron keinoin siten, että ympäristöystävällisemmät tuotteet ja palvelut ovat edullisempia ja houkuttelevampia.

Tuottajien tulee kantaa vastuu tuotteen koko elinkaaresta ja pyrkiä kestävään tuotantoon. Valtion tulee tukea tätä asettamalla planetaaristen rajojen kunnioittaminen yritystukien ehdoksi. Tuotteiden suunniteltua vanhenemista tulee kitkeä erityisesti elektroniikan osalta.

Viherpesun määrittelylle tulee asettaa kansainväliset standardit. Ympäristösertifikaattien ja niiden indikaattorien on oltava läpinäkyviä ja helposti ymmärrettäviä. Euroopan unionin tasolla on puututtava viherpesuun rajoittamalla yritysten mainontaa siten, etteivät ne voi mainostaa tuotteitaan virheellisesti ympäristöystävällisinä. Tätä koskevan lainsäädännön noudattamisen valvonnan resurssit on myös turvattava.

Kestävyyssiirtymässä tulee edistää ilmasto-oikeudenmukaisuutta. Suomen tulee tehdä yhteistyötä saamelaiskäräjien ja muiden alkuperäiskansojen kanssa, eikä toteuttaa hankkeita heidän kustannuksellaan. Suomen on noudatettava kansainvälisiä lakeja, kuten ILO 169 -sopimusta, ja kunnioitettava alkuperäiskansojen itsemääräämisoikeutta kaikessa päätöksenteossa. Globaalin etelän maiden vaatimuksia ilmastovahinkojen korvaamisesta, ilmastonmuutoksen hillinnän tehostamisesta ja sopeutustoimien nopeuttamisesta ei ole vielä huomioitu riittävästi. Ympäristökriisin seurauksiin tulee myös varautua esimerkiksi valmistautumalla ilmastopakolaisuuteen kansainvälisessä yhteistyössä ihmisoikeuksia kunnioittaen.

Metsät ja luonnon monimuotoisuus (SDG 14 ja 15)

Luontokadon pysäyttämiseksi ja monimuotoisuuden kasvattamiseksi Nuorten julkilausumassa (2024) ehdotetaan, että vuoteen 2030 mennessä Suomen on suojeltava 50% maa- ja vesialueistaan, joista 30% suojeltaisiin tiukasti. Erityisesti Etelä-Suomeen tarvitaan lisää suojelualueita. Suojelun ja sen kriteeristön tulee perustua tieteelliseen tietoon ja sitä tulee kohdistaa siten, että sen piiriin saadaan monipuolisesti erilaisia haavoittuvia ekosysteemejä, metsäluontotyyppien lisäksi esimerkiksi niittyjä ja soita. Ekologinen verkottuneisuus tulee varmistaa

suojelualueiden perustamisessa. Kaavoituksessa kaupunkimetsien säilyttämisen on oltava prioriteetti.

METSO-ohjelman rahoitus tulee vähintään kaksinkertaistaa nykyisestä ja siihen liittyvää henkilöstöä tulee lisätä. Korvausta metsän suojelusta voi perustella myös hiilivaraston säilyttämisellä. Suojelumahdollisuuksista tulee tiedottaa metsänomistajia aktiivisesti ja kannustaa siihen. Kaikki ojitetut suot tulee ennallistaa.

Hakkuiden kokonaismäärää tulee vähentää. Julkisomisteisissa metsissä ei tule tehdä avohakkuita ja muualla avohakkuut tulee säätää luvanvaraisiksi. Lisää resursseja on suunnattava jatkuvan kasvatuksen metsänhoitoon ja metsäalan ammattilaisten koulutukseen monimuotoisuuden huomioimiseksi.

Ympäristöhaitoille täytyy määrittää hinta ja kaikkien tulee noudattaa periaatetta, jonka mukaan saastuttaja maksaa. Ympäristölle haitallista toimintaa tukevat tuet, kuten puupohjaisten polttoaineiden verovapaus, tulee lakkauttaa. Yrityksille tulee tarjota mahdollisuuksia ja kannustimia osallistua luontokadon torjumiseen muun muassa ekologisen kompensaation kautta. Innovaatiorahoituksen on tähdättävä puuraaka-aineen korkeampaan jalostusarvoon ja pitkäkestoisempaan hyödyntämiseen.

Tarvitsemme vahvempaa, kokonaisvaltaista ympäristövaikutusten arviointia. Kansallisesti ja kuntien tasolla tulee panostaa kokonaisvaltaisempaan ympäristövaikutusten arviointiin maankäytön, asumisen, liikenteen ja teollisuuden suunnittelussa huomioiden sosiokulttuurisia, luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastoon vaikuttavia tekijöitä. Esimerkiksi tehtaiden päästöjä vesistöihin tulee rajoittaa tiukemmin.

Kestävä ruokajärjestelmä (SDG 2 ja 6)

Suomen tulee ottaa tavoitteensa kestävästä ja kannattavasta ruokajärjestelmästä tosissaan ja edistää sitä niin ympäristön kuin ihmisen ja muiden eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta tutkittuun tietoon perustuen.

Tukipolitiikkaa on muutettava kestävän tuotannon suuntaan niin, että se ei tue korkeapäästöisiä ruoantuotantomenetelmia, kuten eläintuotantoa. Sen sijaan tulee luoda luotettavia, pitkäaikaisia kannustimia ruoantuotantoon, joka perustuu peltokasvien fotosynteesin maksimoimiseen ympäri vuoden, monipuolisten viljelykiertojen ylläpitämiseen ja kestävään ravinteiden käyttöön. Tuotantopanosomavaraisuutta tulee parantaa kehittämällä ruoantuotannon tuotantopanosten paikallisuutta. Tukea ja kannustimia ruoantuotannon kestävässä siirtymässä on tarjottava erityisesti sukupolvenvaihdoksen aikaan.

Eläintuotannon alueellista keskittymistä tulee hajauttaa ja sen kokonaismäärää vähentää. Myös eläintuotannon tukia tulee vähentää ja kohdentaa kestävään, laidunnukseen perustuvaan ja luonnon monimuotoisuutta edistävään kotieläintuotantoon. Eläintuotannosta vapautuvaa peltomaata tulee käyttää uudistavan ja luonnonmukaisen, kasvipohjaisen tuotannon lisäämiseen, mikä

hyödyttää pölyttäjiä ja parantaa luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi viljelytoimintaan liittyviä uusiutuvan energian tuotannon mahdollisuuksia on kotimaisen energiaomavaraisuuden lisäämiseksi hyödynnettävä.

Maatalouden vesistökuormaa on vähennettävä. Maaperän terveydestä on huolehdittava, koska sillä on laaja-alaisia hyötyjä vesistöjen ja peltomaan viljavuuden näkökulmasta. Talviaikainen aito kasvipeite vähentää maaperän eroosioriskiä ja ravinnehuuhtoumia. Myös eläintuotannon alueellinen hajauttaminen vähentää vesistökuormaa. Suomalaisen pohjaveden suojeluun tulee varautua ilmastonmuutoksen aiheuttamaa veden puutetta sekä tästä seuraavia kansainvälisiä konflikteja ennakoiden. Suomen vesivaroja ei tule yksityistää, vaan vaalia varmistaen pitkän aikavälin huoltovarmuus ja on hienoa, että hallitus on sitoutunut tähän.

Kestävän ruokajärjestelmän ja tuotteiden koko elinkaaren vastuullisen hallinnan on oltava yhteinen vastuu, joka kattaa päättäjät, ruoantuottajat, elintarviketeollisuuden, kuljetuksen ja logistiikan, jälleenmyyjät, kuluttajat sekä jätehuollon ja kiertotalouden toimijat. Hallituksen on luotava kestävää kulttuurista muutosta ohjaamalla kulutustuotteiden verotusta kasvipohjaisiin ruokavalioihin kannustavaksi. Kasvipohjaisen ruoan tulee olla edullisempaa esimerkiksi kotimaisia kasviproteiineja koskevie verohelpotusten avulla. Elintarvikkeille, joiden valmistaminen kuormittaa ympäristöä ja tuottaa enemmän kasvihuonekaasupäästöjä, tarvitaan korkeampi verotus. Systemaattista koulutusta ruokahävikin seurauksista on lisättävä, minkä lisäksi eri toimijoiden parhaita mahdollisuuksia sen vähentämiseen on selvitettävä ja niistä viestittävä.

Ruoantuotannon painopiste tulee muuttaa. Suomalaisen ruoantuotantoketjun kehittämisessä on tähdättävä hiilikädenjäljen kasvattamiseen ja sitä kautta uuden kansallisen menestystekijän luomiseen. Eläinperäisten tuotteiden viennin sijaan tulee panostaa kasviperäisten tuotteiden vientiin. Kasviperäisiä tuotteita on radikaalisti lisättävä ja niiden laatuun panostettava. Kasviperäistä ruokaa tulee priorisoida joukkoruokailussa.

Ilmastonmuutos (SDG 7 ja 13)

Suomen on pysyttävä kansalliseen ilmastolakiin kirjatuissa hiilineutraaliustavoitteissaan niin, että nettopäästöt ovat nollassa tai negatiivisia vuoteen 2035 mennessä. Ilmastolain on oltava velvoittava ja yhtenäinen kaikilla sektoreilla. Yksityisen sektorin on raportoitava selkeämmin omasta osuudestaan ja tulosten on oltava vertailukelpoisia keskenään. Toimien on oltava velvoittavia myös kunnille.

Liikenteen, maatalouden, rakennusten lämmityksen sekä jätehuollon päästöjä pitää vähentää nopeammin ja lisätoimia tarvitaan kaikilla sektoreilla. Erityisesti liikennettä, metsätaloutta ja muuta teollisuutta koskien on toteutettava energian ja luonnonvarojen kulutusta vähentäviä toimia. Kestävyyssiirtymän hankkeiden tulee olla oikeudenmukaisia ja toteutuksessa on kunnioitettava saamelaisten oikeuksia ja vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta.

Suomen on siirryttävä pois fossiilisista polttoaineista oikeudenmukaisella tavalla nykyistä nopeammin esimerkiksi progressiivisen hiili- tai päästöveron avulla. Energian tuotannossa ja kulutuksessa on ensisijaisesti panostettava kulutusta vähentäviin toimiin. Suomen on investoitava laajempiin sähköverkkoihin Pohjoismaiden sisällä ja lisättävä uusiutuvan energian saatavuutta koko maassa. Turvetuotannosta ja biohakkeen energiakäytöstä on siirryttävä määrätietoisemmin pois siirtymäajan puitteissa. Näihin liittyvät suorat ja epäsuorat tuet, kuten verohelpotukset, on poistettava. Energiahuoltovarmuuden takaamiseksi myös pienydinreaktoreiden käyttöönottoa tulee edistää.

Kestävää ja saavutettavaa julkista liikennettä tulee kehittää. Lentomatkustamisen tukemisen sijaan Suomen tulee verottaa lentämistä progressiivisesti. Suomen tulee investoida vähäpäästöisen raideliikenteen, julkisen liikenteen ja kevyen liikkumisen kehittämiseen. Näiden käyttämisestä tulee tehdä edullista ja kannattavaa ihmisille myös pienemmillä paikkakunnilla.

Vähintään 50% julkisista TKI-investoinneista tulee suunnata ympäristökriisin torjumisen ja siihen sopeutumisen ratkaisuihin. Investointeja tulee kohdentaa esimerkiksi aurinko-, vesi- ja tuulivoiman, vetytalouden sekä kestävien hiilenpoistomenetelmien ja potentiaalisten ilmastointerventioiden kehittämiseksi. Tällaisia teknologioita tulee tutkia ja kehittää yhteistyössä poikkitieteellisesti huomioiden alkuperäiskansojen näkökulmia. Erityisesti on kuitenkin investoitava energian ja luonnonvarojen käytön vähentämisen mahdollisuuksiin, kuten päästöttömään lämmitykseen, saavutettavan ja sähköisen joukkoliikenteen kehittämiseen, sekä tarpeettomaksi muuttuneen infrastruktuurin, kuten polttomoottoriautojen, käsittelyyn ja hyödyntämiseen.

Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vaatii Suomen heikentyneiden hiilinielujen kasvattamista. Päästöskenaarioissa tulee arvioida ympäristön ja teknisten hiilinielujen kapasiteettia realistisesti ja ennakoiden. Hiilen poisto on välttämätöntä globaalien ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja Suomi voi toimia suunnannäyttäjänä kestävien ja tehokkaiden hiilidioksidin poistomenetelmien kehittämisessä.

Suomen sopeutumistoimissa on yhä merkittäviä puutteita sekä lyhyen että pidemmän aikavälin ennakoituihin ilmastoriskeihin nähden. Suomi ei ole esimerkiksi kaupunkisuunnittelussaan ja rakentamisessaan riittävästi varautunut ilmaston muuttumiseen. Suomessa tulee huomioida myös äärimmäisiä riskejä, joita seuraa mahdollisten maapallon keikahduspisteiden ylittämisestä, kuten Atlantin meridionaalisen kiertoliikkeen muuttumisesta. Suomen tulee kehittää ilmastoriskien hallintaa sisältäen ennakoinnin, ennaltaehkäisyn ja sopeutumisen.